

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת ואתחנן תשפ"ב

היאך מגיעים ליראת שמים

"את ה' אלוקיך תירא" (דברים ו, י"ג).

נצטוונו כאן במצוות עשה מהתורה ליראה את ה', וראוי להבין היאך שייך לצוות את האדם שיפחד מה', והרי יראת ה' הוא מציאות, ואם אין אצלו פחד בליבו היאך שייך לחייבו לפחד.

אמנם תשובת הדבר מבואר ברמב"ם (פ"ב מיסודי התורה ה"ב) שכתב שהדרך להשיג יראת שמים הוא על ידי התבוננות במעשי ה' וברואיו הנפלאים, שכאשר יתבונן האדם בזה, יירתע לאחוריו ויראה כמה הוא בריה קטנה שפלה ואפלה לפני תמים דעות, והרמב"ם שם הולך ומפרש את מעשה רבון העולמים וחכמתו בבריאת העולמות העליונים והתחתונים, כדי שיתבונן האדם בהם ויגיע ליראת שמים עיי"ש.

אמנם יש לידע שכח פעולת התבוננות זו תלויה במידת דביקות האדם בקב"ה ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, שמי שדבוק בקב"ה ע"י תורה ומצוות, הרי הוא זוכה ל'לב חי ומרגיש', וכשמתבונן בגדולת אלוקינו ית"ש עפ"י מעשיו בבריאה נופל עליו יראת שמים כפשוטו, וכלשון הרמב"ם שם "וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד", וכפי שידוע על רבינו החזו"א זצ"ל שפעם אחת לקח 'פרח' אחד לעיין בו, והעמיק ועיין בו עד שאמר שצריך להפסיק כי הולך הוא להתעלף מרוב התרגשות מגדולת אלוקינו ית"ש, אבל מי ששקוע בתאוות העולם הזה, ליבו כבר נאטם מהרגש הקדושה, וקשה לו לקבוע יראת שמים בליבו תמיד ע"י התבוננות בלבד בגדולת אלוקינו ית"ש.

ולכן יש להרבות בלימוד התורה הקדושה **בציפות שעות ע"ג שעות**, כי לימוד התורה מכשיר את האדם להיות כלי קיבול לספוג בתוכו יראת שמים, וכפי שאנו מתפללים בתפילת ובה לציון, "הוא יפתח בליבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו", ומשמע שבתחילה צריך האדם ללמוד התורה הקדושה ורק כאשר הלב יפתח בלימוד התורה, אז יהא הלב כלי קיבול שייכנס בו אהבתו ויראתו. וזהו עצה נפלאה בזמנינו שנתגשמו ההרגשים, שעל ידי מה שלומד שעות רצופות, ירגיש מיד ביראת שמים הנופל על פניו.

ודרך נוספת לזכך את הלב שיהא כלי קיבול להשיג יראת שמים, הוא על ידי התפילה בכוונה מתוך התבוננות שהוא עומד לפני ה' ומתחנן מלפניו על צרכיו, כי בשעה שהאדם עומד לפני ה' בתפילה, הרי הוא נקשר בבוראו ומדבק נשמתו ביוצרה, ועיי"ז זוכה ל'לב מרגיש' הנעשה כלי קיבול לספוג יראת שמים. וביותר שמעתי מפי הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל בשם הראש ישיבה דקעלם הקדוש רבי דניאל מושוביץ זצ"ל הי"ד שהתפילה בהתלהבות של החסידים בדורות הקודמים שהיו יודעים להתפלל כראוי, היתה משפיעה עליהם יראת שמים והתעוררות מהבלי הזמן כעין לימוד המוסר.

אמנם הוסיף הרב דסלר זצ"ל ואמר שכל זה רק בצדיקי הדורות קודמים שהיו יודעים להתפלל היטב כראוי, אבל אנחנו צריכים ללמוד בספרי מוסר ויראה ואין מספיק בתפילה בלבד. **ועל כל יש גם להתפלל בכל יום בכוונה להשיג יראת שמים**, וכפי שמתפללים אנו בכל יום "וישם בליבנו אהבתו ויראתו", וכשיעשה האדם הסדר הנ"ל [התבוננות במעשה ה' ונפלאותיו לאחר הכנה של לימוד התורה או תפילה בהתלהבות, וכן כשילמד מוסר להתעורר מהבלי זמן וגם יתפלל בכוונה לזכות ליראת שמים], אז יזכה ליראה את ה' אלוקינו ית"ש.

התעוררות לאמונה בעת הזאת – וזהירות מדעות כוזבות בעקבות מאורעות הזמן

"יודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", (ד. ל"ט).

צריך ביאור מהו הדגש בתיבת "היום".

ונראה לפרש שבא הכתוב לזרז בזה, שלא ידחה האדם את עבודת ההתבוננות באמונה ליום מחר, אלא מיד כשמזדמן לפניו מחשבת חיזוק באמונה, וכגון כשמזדמן לפניו מאורע שניכר ממנו חסדי ה' ונפלאותיו, יתעורר מיד לקיים "יודעת היום והשבות אל לבבך", ויתבונן בדבר מיד עוד "היום", ויעמיק דבר כדי לבוא לחיזוק מזריגת האמונה אצלו.

ובזכרוני שבהיותי אצל מרן הגרי"ז זצ"ל ראיתי שבא אליו יהודי מאמריקה, וטען בפניו שהיהודים הרחוקים מהדת הנמצאים באמריקה, כל יסוד קלקולם הוא רק מפני שהם שקועים בתאוות והנאות העולם הזה, ואם הקב"ה יראה להם ניסים גלויים, אין ספק שכולם יחזרו מיד בתשובה. אולם מרן הגרי"ז זצ"ל דחה את דבריו ואמר לו שרק מי שמתעורר ומתבונן במאורעות שנגלים לגד עיניו, יועילו לו הניסים לעוררו לאמונה, אבל בלא התעוררות הלב והמחשבה, יכול האדם לראות את כל הניסים ולא להשתנות כלל, כי תאוותו שבערת בקרבו מעבירה אותו על דעתו והוא ימשיך לחיות כתאוות ליבו גם כשרואה ניסים גלויים.

כלפי מה הדברים אמורים - הנה ידוע שתושבי ארץ ישראל מוקפים מכל צד במדינות בני ישמעאל וערב צמאי דם ושונאי ישראל המבקשים להורגינו בכל רגע, ועפ"י דרך הטבע אין קיום כלל ליישוב היהודי בארץ הקודש, ורק הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שומר את עמו ונחלתו להצילם מיד שונאיהם, אלא שמלביש את הצלתינו בדרכי הטבע, שזהו ההנהגה בגלות שאנו זוכים לשמירה מהקב"ה מתוך הסתר ולא בגלוי.

והנה בשבוע האחרון שיגרו אויבי ישראל יותר מאלף טילים לעבר יושבי ארץ הקודש, ולמעלה ממאתיים טילים נפלו אצלם בתוך שטח הערביים ונגרם להם אבידות רבות בנפש, ואילו אצל בני ישראל לא נפקד אחד, ולא רק שלא נהרג איש אלא גם כשנפלו כמה נפילות של טילים היו מהם שנפלו בדרך נס במקומות שלא הסיכו נזק רב, ויש לנו לראות ולהתבונן בכל זה ברחמי ה' וחסדיו העצומים ששומר על עמו ונחלתו בארץ ישראל.

ובאמת גם הישמעאלים אינם משיגים דבר זה בדעתם מדוע כ"כ הרבה טילים נפלו אצלם, ומדוע חלק מהטילים סטו מהדרך באורח 'בלתי טבעי'?

ונפלו אצלם, ובוודאי כל זה מחסד ה' עלינו שמעורר אותנו לראות ולהתבונן שהצלת היישוב היהודי אינו בא ע"י כוחות יד אדם אלא רק מאתו יתב', ועל כן חובתינו בשעה זאת לקיים "יודעת היום והשבות אל לבבך", ולהתבונן באמונה בשעה זו שאנו רואים את חסדי ה' והשגחתו הפרטית עלינו להצילנו, ולא לדחות ההתבוננות לאחר זמן כאשר כבר יפוג החיזוק שאפשר לשאוב מההתבוננות שאפשר להתבונן עכשיו בחסדי ה'.

ובעוה"ר אנשי השלטון מתפארים עם הצבא והנשק שלהם, ומייחסים לעצמם נצחון וגבורה לאמר כוחי ועוצם ידי עשתה לי את החייל הזה, וכבר אמר הרשע ב.ג. שר"י שתכלית הצבא שלהם אינו כמו שאר צבאות שעשוי רק כדי להילחם באויבים, אלא הצבא שלהם הוא "כור ההיתוך הישראלי" - לחנך את הדור הצעיר לנאמנות למדינה, ולחנכם ש"כוחי ועוצם ידי" ורק בידם ובכוחות עצמם יוכלו לכבוש ולנצח, עפ"ל, ועד היום הינם ממשיכים בדרכו ומתגאים לאמר "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החייל הזה" להשכיח שם אלוקינו ית"ש.

ויש לעורר שאם ח"ו יסמכו אצלינו על כוחות הממשלה ויחשבו שיש בכוחם להושיע ולהציל ח"ו, אז חס ושלום הקב"ה ינהג איתנו בדרך זאת ויניח לנו שרק הצבא ישמרנו ולא ישמור אותנו בשמירה עליונה למעלה מדרך הטבע, ואז חלילה המצב יהא נורא, כי על פי הטבע אנחנו אבודים בהיותנו כאן ככבשה אחת בין שבעים זאבים, וכמבואר בחובת הלבבות (ריש שער הביטחון) שאם האדם בוטח בדרכי הטבע - משליך אותו הקב"ה על הנהגת הטבע ואינו שומר עליו בשמירה עליונה, ורק בשעה שנגיע להכרה גמורה ש"אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים" כפשוטו, ונדע בבירור שהדרך להינצל מהם הוא רק על ידי ריבוי תורה בעמל ויגיעה ותפילה מעומק הלב ותיקון המעשים, כפי שהיה מרן הגרי"ז זצ"ל אומר שחזית המלחמה האמיתית נמצאת למעלה בשמים, וכאשר אנחנו מרבים בתורה ותפילה ומכריעים למעלה את המלחמה, ממילא משתלשל מזה הצלה למטה, אז הקב"ה יושיענו במהרה ממש.

וכבר פירשו המפרשים את הפסוק בתהלים (ק"כ) "מאין יבוא עזרי", שרק בזמן שנבוא להכרה ש"מאין" - והיינו שאין שום דרך טבעית להשיג את הישועה, אז "תבוא עזרי", ומאיך אם ח"ו נסמוך על כוחותיהם המדומים, אז יראה לנו הקב"ה בחוש שבאמת כל כוחותיהם אינו אלא הבל ממש ושוא נתעה ואי אפשר להיוושע על ידם, והשי"ת יעזרינו שנזכה להתרחק ממשחשבות כפירה של כוחי ועוצם ידי, ולעבדו בלבב שלם, ועיי"ז נזכה במהרה לישועת ה' בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אכ"ר.

נרבת ידירנו הנכבד הר"ר יוסף נפשי שליט"א
ממקורבי רבינו שליט"א
לע"נ אמו מרת מוול נפשי בת שרה ע"ה
גלב"ע כ"ב אב תשע"ד

התורה והכרבה לידירנו היקר אשר זכות הפצת המאמר בעיר בני ברק מירי
שבוע נוקפת לזכותו, יזכהו השי"ת לראות ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו ולרוות
נחת מיוצ"ה, ויקיים בו הכרבה "אורך ימים בימינו בשמאלו עושר וכבוד".

נרם לע"נ הרבנית הצדקנית מרת רבקה ע"ה בת
הרה"ג ר' מאיר אריה ז"ל
אשת הרה"ג ר' ישראל אהרן שפירא זצ"ל

"ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום" (דברים ד, ד).

בלשון הפסוק כאן מבואר שרק כאשר האדם דבוק בה' הרי הוא נקרא חי, אבל אם אינו דבוק בה' אין חייו בגדר חיים, וביאור העניין - **כי במה ייחשבו חיי האדם לחיים, וכי במה שאוכל ושותה וישן ייחשב כחי**, והרי גם הבהמה אוכלת ושותה, וע"כ החיים האמיתיים הם "חיי הנשמה" ולא חיי גוף בלבד שאין להם שום ערך, ולכן רק בשעה ש"אתם הדבקים בה' אלוהיכם" ונשמת האדם נדבקת ביוצרה על ידי קיום התורה והמצוות, הרי אנו נחשבים בגדר חיים ע"י 'חיי הנשמה', אבל בלא זה אין החיים נחשבים לחיים כלל, ונעשה האדם כשאר בהמות שחיהם הם חיים גשמיים של אכילה ושתיה בלבד.

ובזוה"ק (ג, כ"ט ע"ב ושם רכ"ז ע"א) מבואר עוד, שכשם שהמאכל הוא מזון לגוף ובלעדיו אין הגוף יכול להתקיים, כמו כן התורה והמצוות הם מזון הנשמה ובלעדן אין לנשמה חיות, וכפי מה שהאדם מוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות, כך הוא זן את נשמתו יותר במזונה הרוחני הנצרך לה, ומוסיף 'חיים' לעצמו.

וזוהו מה שאמרו חז"ל (ברכות יח:): "הרשעים בחייהם נקראים מתים", דכיון שאין להם חיי דביקות בקב"ה הרי הם כבהמה בעלמא, ואין להם 'חיים' אמיתיים אלא רק חיי בהמה בלבד שאינו בגדר חיים כלל.

וכענין זה מצאנו בעונש כרת, דעונש כרת בנפש אינו דווקא לאחר שתפרד הנפש מהגוף, אלא גם בעוד חיי חיותו בעולם הזה הרי הוא נענש בכרת לאבד את חיי הנשמה, שבחטאו ניתק הקשר בינו לבין הבורא ית"ש והרי הוא חי כבהמה בעלמא בלא שום דביקות בקב"ה, וכמו שכתב ה"נפש החיים" (ש"א פ"יח) וז"ל, "וענין הכרת הוא שבחינת הנפש נפסק ונכרת משורשו העליון וירחק החבל שהיה קשור ומדובק בו עד הנה ע"י התקשרות הנ"ל", עיי"ש.

מור"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל סיפר לי, שכאשר רצה לעלות מגרמניה לארץ ישראל, סירבו אנשי הסוכנות לתת לו אישור עליה לארץ, וטענו לו שיש זכות קדימה לנערים בעליה לארץ כיון ששנותיהם עוד לפנייהם ומטרת עלייתם לארץ היא כדי לחיות בה, ובכוחם להפריח שממות הארץ, ולא יתנו זאת ביד זקנים שקרוב יום מותם ורצונם אך לחיות בה מותר שנותיהם ולמות שם.

ומור"ר זצ"ל השיב להם בתקיפות ובחריפות שדבריהם שטות והבל, שאדרבה הצעירים החופשיים מהתורה והמצוות שהם מעלים לארץ הם מתו כבר

מזמן, שהרי רשעים בחייהם קרויים מתים. אבל אנחנו שעולים לארץ הקודש להסתופף בחצרות הקודש ולהקדיש בה מותר חיינו בתורה ועבודה, הרי אנו הולכים לחיות, וא"כ הדבר הוא להפך ממש, שדווקא הזקנים הם שהולכים לחיות בארץ, ומה עוד שלא ימותו לעולם, שהמעשים טובים שעושים ויעשו יעמדו לעולם, אבל הצעירים החופשיים מתו כבר קודם שעלו, והרי הם שולחים 'מתים' ממש לארץ ישראל.

תכלית ויסוד מצוות תפילין

"וקשרתם לאות על ירך" (ח, י).

יסוד מצוות תפילין הוא לזיכרון המופתים שנעשו ביציאת מצרים, כדי שלא נשכח מחובת העבודת להש"ת, ונמשלנו בזה לעבד שנתן לו אדונו איזה סימן לקשרו בבגדו שלא ישכח שהוא עבדו, וכן אנו קושרים התפילין על ידנו ומניחים בראשנו, לזכור תמיד שאנו עבדי הש"ת ולזכור את ייחוד אמונתו.

והנה ידוע שאין אנו נוהגים להניח תפילין כל היום, והטעם מבואר בשו"ע (או"ח סי' ל"ז סעי' ב') מפני שאיננו יכולים לשמור מהיסח הדעת ועל גוף נקי כראוי במשך היום, ויש להוסיף בזה טעם לשבת, כי מאחר שתכלית מצוות תפילין הוא להיות 'לאות' ולזיכרון לעבודת הש"ת, ולדעת הב"ח (סי' כ"ה) הכוונה במצוות תפילין מעכבת, א"כ נמצא שאם יניח האדם את התפילין במשך כל היום ויבוא לידי היסח הדעת, הרי הוא מאבד בזה לגמרי את כל תכלית המצוה שהוא "לאות ולזיכרון" - להתעורר להיות עבדי הש"ת, ולכן נהגנו שלא להניח תפילין אלא בשעה שעובדים את הש"ת בתפלה, שמתוך כך יפנה האדם מחשבתו ויתבונן בייחוד הבורא, ובזה באים אנו לתכלית השלימות של מצוות תפילין מתוך שעבוד כל החושים לעבודתו ית"ש.

יש לעורר אודות המכשול המצוי בעו"ר בהנחת תפילין אשר ישנם שאין מניחים התפילין במקומם, ולא רק בתפילין של ראש אשר על זה כבר הזהיר המשנ"ב (סי' כ"ז ס"ק ל"א) שרבים נכשלים ואין מניחים את כל התפילין - כולל קצה התחתון של התיתורא במקום התחלת עיקרי השער, **אלא גם בתפילין של יד מצוי שמקצתו יורד למטה במקום התפוח ובפרט בתפילין גדולים ומבטלין מ"ע דאו' יום יום**, שמצד הדין צריך להניח את כולו בבשר תפוח ולא יהא קצה התפילין למטה מבשר התפוח, ולדעת הרמ"א (סי' כ"ז סעי' א') צריך גם שיהא מונח כולו עד חצי העצם הסמוך למרפק, ולא יעלה לחצי העצם שסמוך לשחי.

צורת בן תורה בימי בין הזמנים

מתוך דברים שנאמרו בכינוס שע"י "איגוד בני הישיבות" ברמב"ש א' לבני הישיבות לרגל יציאתם לבין הזמנים

לתפילה ובאים בחיפזון לתפילה וכאילו אין חיוב תפילה כראוי בבין הזמנים, או שנוהגים ברחוב שלא כבני תורה ובה מחללים שם שמים שהוא עוון חמור מאוד שאין לו כפרה עד שימות, ויש לזהר מאוד מזה. וכמו כן יש לזהר שלא לצאת בימים אלו למקומות של פריצות, שכידוע לפעמים די ביציאה אחת למקום פרוץ כדי לאבד ח"ו הרבה מאוד ברוחניות, וכל אחד יקבל על עצמו "עול תורה" ויזהר לא לפרוק ח"ו עול תורה בימי בין הזמנים.

והנה בימי בין הזמנים אפשר להכיר על כל בן ישיבה אם הוא "בן תורה" או רק "לומד תורה" או אפילו גרוע מכך - "סטודנט לתורה" ה"י, וכפי דהוי מרגלא בפומיה דמור"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, שהתואר "בן תורה" הוא תואר מיוחד למי שאף בשעה שהוא יוצא מבית המדרש ניכר עליו שהוא קשור לתורה ולדבוק בה בכל הליכותיו, והוא נקרא "בן תורה" כעין התואר "בן עיר שהלך לכרך" - שגם כאשר הוא נמצא בכרך הוא קרוי בן עיר כיון שהוא רגיל בעיר וקשור בה, וכשם שהבן קשור באביו ויונק את כל חיותו מאביו שהביאו לעולם, כך גם "בן תורה" קשור בתורה ויונק את כל חייו רק מהתורה בכל עת.

והוסיף מור"ר זצ"ל ואמר, "יש ב"ה בעולם הרבה "לומדי תורה", אבל "בני תורה" המה מועטים ממש, ואני מתפלל תמיד שכל תלמידי הישיבה יהיו "בני תורה" ולא כאלו שהם רק "לומדי תורה" ואינם שוקדים על התורה גם בבין הזמנים, או שאינם נוהגים כבני תורה בכל הליכותיהם שהתואר שלהם הוא "סטודנטים לתורה" רח"ל, שכשם שהסטודנט אינו לומד אלא בשעות שבהם הוא מחויב ללמוד ואינו משנה את הליכותיו ואורחותיו ע"י לימודו, כך גם מי שאינו מחובר לתורה בכל עת ואינו נוהג כבן תורה בכל הליכותיו הרי הוא כ'סטודנט' לתורה ח"ו.

ומידידי הרה"ח ר' יחיאל שוימר ז"ל שמעתי לבאר את דברי הגמרא בברכות (ט"ז.) שדברי תורה הם "כנחל שמעלה את האדם מטומאה לטהרה", שכמו שבמקווה כתב הכס"מ (סוף פ"ו מאבות הטומאה) שהטובל במקווה נטהר רק כשעולה מהמקוה אבל לא כשהוא בתוך המים, כמו כן גם בדברי תורה אין ניכר על האדם שהוא נטהר על ידי לימוד התורה אלא כשהוא "יוצא מהתורה" - והיינו בימי בין הזמנים או כשהוא יוצא לרחוב ואינו נמצא על יד הגמרא, שאם גם אז הוא נוהג כבן תורה, אות הוא שהתורה נבלעה בקרבו וטיהרה אותו.

והש"ת יעזרנו שנזכה לעבדו בלבב שלם ולעשות נח"ר לפניו ובמהרה נזכה לגאולה הקרובה בביאת משיח צדקינו בקרוב אכ"ר.

הנהגת בן תורה בימים אלו

עוד יש לזהר מאוד בימים אלו מחילול ה', שיש בחורים שקמים מאוחר